FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT PHILIPPE LÉGER

föredraget den 20 februari 1997 *

1. Bolaget Ferriere Nord SpA (nedan kallat Ferriere Nord, klaganden eller sökanden), som har bildats enligt italiensk rätt, yrkar i detta mål att domstolen skall upphäva dom av den 6 april 1995 i målet Ferriere Nord mot kommissionen (nedan kallad domen eller den överklagade domen), [1] genom vilken förstainstansrätten ogillade bolagets talan om ogiltigförklaring av kommissionens beslut 89/515/EEG av den 2 augusti 1989 angående ett förfarande för tillämpning av artikel 85 i EEG-fördraget [2] (nedan kallat beslutet).

Bakgrund och förfarande

2. Genom detta beslut ålades fjorton producenter av svetsat armeringsnät [3] böter för att, enligt dess artikel 1, ha "... överträtt artikel 85.1 i EEG-fördraget, genom att, mellan den 27 maj 1980 och den 5 november 1985, i ett eller flera fall delta i ett eller flera avtal och/eller samordnade förfaranden (konkurrensbegränsande samverkan), som bestod i att fastställa försäljningspriser, begränsa försäljningen, dela upp marknaderna sinsemellan och i att vidta åtgärder för att tillämpa sådan konkurrensbegränsande samverkan och för att kontrollera denna tillämpning".

3. Såsom framgår av förstainstansrättens konstateranden, gjordes i beslutet i synnerhet gällande att klaganden hade "... deltagit i två grupper av konkurrensbegränsande samverkan på den franska marknaden ... som hade till syfte att fastställa priser och kvoter för att begränsa importen av svetsat armeringsnät till Frankrike och leda till informationsutbyte". Dessa samordnade förfaranden genomfördes dels mellan april 1981 och mars 1982, dels mellan början av år 1983 och slutet av år 1984. [4]

4. Ferriere Nord väckte, i likhet med tio av de tretton övriga mottagarna av detta beslut, talan vid förstainstansrätten om ogiltigförklaring av beslutet i de delar som rörde bolaget eller i andra hand om undanröjande av de böter på 320 000 ecu som hade ålagts bolaget eller om deras nedsättning till ett skäligt belopp.

* Originalspråk: franska.

1 — T-143/89, REG 1995, s. II-917.

2 — IV/31.553 — Svetsat armeringsnät, EGT L 260, s. 1 [fransk version; vid översättningen fanns ingen svensk version att tillgå].

3 — Enligt punkt 1 i den överklagade domen, som återger definitionen på sidan 1 i beslutet, är svetsat armeringsnät "... en färdigmonterad armaturprodukt som består av slät eller skårad kalldragen ståltråd som sammansvetsas till ett nät på varje korsningspunkt. Detta används på nästan alla områden där man bygger i armerad betong ...".

4 — Punkt 15 i domen.

5. Klaganden anförde tre grunder till stöd för sin talan, vilka avsåg åsidosättande av artikel 85.1 i fördraget, åsidosättande av artikel 15.2 i förordning nr 17 [5] och maktmissbruk. Förstainstansrätten förkastade samtliga grunder och förpliktade dessutom klaganden att ersätta rättegångskostnaderna.

6. Klaganden har överklagat förstainstansrättens dom genom ansökan som inkom till domstolens kansli den 19 juni 1995 och yrkat att den överklagade domen skall upphävas. Klaganden har i sin replik i andra hand yrkat att böterna skall nedsättas i väsentlig grad och att kommissionen skall förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna såväl vid förstainstansrätten som vid domstolen. Kommissionen har yrkat att överklagandet skall ogillas, att det skall fastställas att beslutet är giltigt och att klaganden skall förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna.

7. Två grunder har åberopats till stöd för detta överklagande, nämligen: förstainstansrätten har gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning vid tolkningen och vid tillämpningen av dels artikel 85.1 i fördraget, dels artikel 15 i förordning nr 17.

8. Jag kommer att undersöka dessa båda grunder i tur och ordning och då närmare ange deras innehåll. Jag måste på förhand påpeka att även om klagandens huvudsakliga argumentation i överklagandet kan förefalla utgöra en upprepning av vad som redan har anförts vid förstainstansrätten, utgör den likväl ett ifrågasättande av förstainstansrättens tolkning och tillämpning av gemenskapsrättsliga bestämmelser, och uppfyller därigenom kraven i artikel 51 i domstolens stadga och artikel 112.1 c i rättegångsreglerna. [6]

Den första grunden avseende ett åsidosättande av artikel 85.1 i fördraget

9. Den första grunden består av tre delar. Klaganden har i huvudsak kritiserat förstainstansrätten för att

— inte ha beaktat den italienska språkversionen av artikel 85.1 i fördraget, enligt vilken en konkurrensbegränsande samverkan skall ha "till syfte *och* resultat" att hindra, begränsa eller snedvrida konkurrensen,

— inte ha bedömt i vilken utsträckning de avtal i vilka klaganden deltog har haft en

5 — Rådets förordning av den 6 februari 1962, första förordningen om tillämpning av fördragets artiklar 85 och 86 (EGT 13, 1962, s. 204).

6 — Se punkterna 18 och 19 i mitt förslag till avgörande i mål C-153/96 P, De Rijk mot kommissionen, dom av den 29 maj 1997 (REG 1997, s. I-2901).

skadlig inverkan på handeln mellan medlemsstater,

— ha gjort en oriktig bedömning av de ekonomiska och rättsliga samband som existerar mellan marknaden för svetsat armeringsnät, som är den produkt som var föremål för konkurrensbegränsande samverkan, och marknaden för valstråd, som är en produkt som omfattas av EKSG-fördraget och som ligger i produktionsledet före svetsat armeringsnät och av vilken den sistnämnda produkten är beroende.

Den italienska språkversionen av artikel 85

10. Efter att ha konstaterat att klaganden hade medgett att den hade anslutit sig till avtalen mellan producenter av svetsat armeringsnät och inte hade bestridit deras syfte, nämligen att fastställa priser och kvoter, [7] erinrade förstainstansrätten om följande:

"I artikel 85.1 i fördraget förbjuds, såsom oförenliga med den gemensamma marknaden, alla avtal mellan företag eller samordnade förfaranden som kan påverka handeln mellan medlemsstaterna och som har som syfte eller resultat att hindra, begränsa eller snedvrida konkurrensen inom den gemensamma marknaden, och särskilt sådana som består i att inköps- eller försäljningspriserna eller andra affärsvillkor direkt eller indirekt fastställs och i att marknaderna eller inköpskällorna delas upp." [8]

Därefter drog förstainstansrätten följande slutsats:

"Det följer av lydelsen av denna bestämmelse att de enda relevanta frågorna är om de överenskommelser i vilka sökanden har deltagit hade som syfte eller resultat att begränsa konkurrensen och om dessa kunde påverka handeln mellan medlemsstater ..." [9]

11. Med anledning av dessa frågor konstaterade förstainstansrätten följande med stöd av de sakuppgifter som framkommit:

"Eftersom det fastställdes priser och kvoter i de överenskommelser till vilka sökanden hade anslutit sig, hade dessa till resultat att begränsa konkurrensen och de kunde påverka handeln mellan medlemsstaterna ..." [10]

7 — Punkt 25 i domen.

8 — Punkt 26 i domen.

9 — Punkt 27 i domen.

10 — Punkt 28 i domen.

12. Klaganden anförde som stöd för sin talan en grund avseende den italienska språkversionen av artikel 85.1, där det, till skillnad från övriga språkversioner, hänvisas till avtal som har till syfte *och* resultat att begränsa konkurrensen. [11] Klaganden drog därav slutsatsen att det i denna bestämmelse fastställs ett villkor som är kumulativt och inte alternativt, i avsaknad av vilket den inte kunde kritiseras för någon överträdelse. Förstainstansrätten ansåg emellertid följande:

"Sökanden kan inte åberopa den italienska språkversionen av artikel 85 i fördraget för att kräva att kommissionen skall bevisa att det samordnade förfarandet hade både ett konkurrensbegränsande syfte och ett konkurrensbegränsande resultat. Denna språkversion kan nämligen inte ensam gälla framför alla andra språkversioner, av vilka det tydligt, genom att ordet 'eller' används, framgår att det aktuella villkoret är alternativt, och inte kumulativt, såsom domstolen har avgjort i en fast rättspraxis sedan sin dom (av den 30 juni 1966) i mål (56/65) Société technique minière (Rec. 1966, s. 337, s. 359). För en enhetlig tolkning av de gemenskapsrättsliga normerna krävs nämligen att de skall tolkas och tillämpas mot bakgrund av andra språkversioner inom gemenskapen (domstolens dom av den 5 december 1967 i mål 19/67, Van der Vecht, Rec. 1967, s. 445, s. 456, och av den 6 oktober 1982 i mål 283/81, Cilfit och Lanificio di Gavardo, Rec. 1982, s. 3415, punkt 18)." [12]

13. Klaganden har gjort gällande att förstainstansrätten i sin tolkning av artikel 85 oriktigt bortsåg från avtalets konkreta verkningar genom att endast hänvisa till dess konkurrensbegränsande syfte. Klaganden har på denna punkt kritiserat förstainstansrätten för att ha motiverat sin bedömning oriktigt genom att hänvisa till rättspraxis som inte avser den italienska språkversionen av artikel 85. Det följer dessutom av de domar som förstainstansrätten hänvisar till att hänvisning till andra språkversioner endast skall beaktas när syftet med en bestämmelse inte är tydlig i en av versionerna, vilket inte är fallet med den italienska språkversionen av artikel 85.

14. Klagandens argumentation kan inte godtas vare sig när det gäller om de villkor som uppställs i artikel 85 är kumulativa eller när det gäller om nämnda rättspraxis är irrelevant.

15. Det är inledningsvis tillräckligt att påpeka att förstainstansrätten på goda grunder erinrade om att det hädanefter följer av en fast rättspraxis att det villkor som uppställs i artikel 85.1 är alternativt och inte kumulativt. I och med den ovannämnda redan gamla domen i målet Société technique minière, till vilken den överklagade domen hänvisar, råder inga tveksamheter på denna punkt. I den domen uttalas följande:

"För att det omtvistade avtalet slutligen skall kunna omfattas av förbudet i artikel 85.1 måste detta ha 'till syfte eller resultat att

11 — Denna språkversion har följande lydelse: "1. Sono incompatibili con il mercato comune e vietati tutti gli accordi tra imprese, tutte le decisioni di associazioni d'imprese e tutte le pratiche concordate che possano pregiudicare il commercio tra Stati membri e che abbiano *per oggetto e per effetto* di impedire, restringere o falsare il gioco della concorrenza all'interno del mercato comune ..." (Min kursivering.)

12 — Punkt 31 i domen.

hindra, begränsa eller snedvrida konkurrensen inom den gemensamma marknaden'.

Den omständigheten att dessa villkor inte är *kumulativa* utan alternativa, vilket markeras genom konjunktionen 'eller', leder först och främst till att man måste beakta själva syftet med avtalet med hänsyn till det ekonomiska sammanhang, där det skall användas.

En sådan snedvridning av konkurrensen, som avses i artikel 85.1, måste följa av alla eller en del av bestämmelserna i själva avtalet.

Om en analys av nämnda avtalsbestämmelser inte påvisar en tillräckligt stor skada för konkurrensen bör sedan avtalets verkningar prövas. För att avtalet skall kunna omfattas av förbudet bör man kräva att sådana kriterier samtidigt skall föreligga som visar att konkurrensen faktiskt på ett märkbart sätt har hindrats, begränsats eller snedvridits." [13]

13 — Sidorna 359 och 360.

16. Även en senare dom kan citeras, som tydligt bekräftar denna analys, nämligen domen av den 13 juli 1966 i målet Consten och Grundig mot kommissionen: [14]

"Vid tillämpningen av artikel 85.1 behöver de faktiska verkningarna av ett avtal inte beaktas om avtalets syfte är att begränsa, hindra eller snedvrida konkurrensen. [15]

..."

17. Låt mig för fullständighetens skull påpeka att domstolen har bekräftat bedömningen i senare domar. Således ansåg domstolen följande i dom av den 11 januari 1990 i målet Sandoz prodotti farmaceutici mot kommissionen: [16]

"Vid tillämpningen av artikel 85.1 i fördraget behöver de faktiska verkningarna av ett avtal inte beaktas om avtalets syfte är att begränsa,

14 — Förenade målen 56/64 och 58/64, Rec. 1966, s. 429.

15 — Sidan 469. Se även dom av den 13 juli 1966 i mål 32/65, Italien mot rådet och kommissionen (Rec. 1966, s. 563, 592).

16 — C-277/87, Rec. 1990, s. I-45.

hindra eller snedvrida konkurrensen på den gemensamma marknaden ... .” [17]

18. Det framgår följaktligen tydligt av domstolens rättspraxis att det enligt artikel 85.1 inte krävs att en konkurrensbegränsande samverkan samtidigt skall ha ett konkurrensbegränsande syfte och resultat. Det är endast om avtalets innehåll inte har ett konkurrensbegränsande syfte som det i förekommande fall finns anledning att söka dess skadliga resultat för konkurrensen. En undersökning av den skadliga inverkan på marknaden skall med andra ord göras endast om det *inte* har kunnat fastställas att avtalet har ett förbjudet syfte.

19. Förstainstansrätten förkastade således på goda grunder klagandens argument avseende påståendet att villkoren i artikel 85.1 i fördraget är kumulativa.

20. Att detta argument har kunnat härledas ur den italienska språkversionen av denna bestämmelse förändrar inte denna ståndpunkt. Det följer nämligen av den rättspraxis som förstainstansrätten hänvisade till att ”... behovet av en *enhetlig* tolkning av gemenskapsrättsliga [bestämmelser] innebär att det är uteslutet att en föreskrift betraktas för sig, men förutsätter att den i tveksamma fall tolkas och tillämpas mot bakgrund av de övriga språkversionerna”. [18] Hänsyn skall nämligen ”tas till att gemenskapsrättens bestämmelser är avfattade på flera språk och att de olika språkversionerna är lika giltiga. En tolkning av en gemenskapsrättslig bestämmelse kräver följaktligen en jämförelse av de olika språkversionerna”. [19]

21. Följaktligen kan förstainstansrätten inte kritiseras för att inte ha beaktat den italienska språkversionen av artikel 85.1 i fördraget när den tolkade och tillämpade denna bestämmelse, eftersom den var tvungen att respektera det tvingande kravet på en enhetlig tolkning av gemenskapsrätten.

Inverkan på handeln mellan medlemsstaterna

22. Klaganden anser att förstainstansrätten gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning genom att inte undersöka på vilket sätt de avtal i vilka klaganden deltog påverkade handeln mellan medlemsstater. Klaganden har påstått att ett avtal på ett väsentligt sätt skall påverka (pregiudicare) handeln mellan medlemsstater för att stå i strid med artikel 85. Enligt klagandens uppfattning medförde avtalen inte att handeln mellan Frankrike och Italien ändrades i väsentlig mån.

17 — Sidan I-46, punkt 3.

18 — Ovannämnda dom i målet Van der Vecht, s. 456, min kursivering.

19 — Ovannämnda dom i målet Cilfit och Lanificio di Gavardo, punkt 18.

23. Klaganden har i detta avseende hänvisat till dom av den 25 november 1971 i målet Béguelin Import, [20] där villkoren för tillämpning av artikel 85 angavs på följande sätt:

"För att ett avtal skall vara oförenligt med den gemensamma marknaden och förbjudet enligt artikel 85 skall det 'kunna påverka handeln mellan medlemsstater' och 'ha till syfte eller resultat' att skada 'konkurrensen på den gemensamma marknaden,' [21]

...

"För att omfattas av förbudet i artikel 85 skall ett avtal påtagligt påverka handeln mellan medlemsstater och konkurrensen, [22]

...

24. Det skall påpekas att denna dom endast bekräftar domstolens rättspraxis enligt vilken ett avtal omfattas av artikel 85 endast om det föreligger en tillräcklig grad av sannolikhet för att det påverkar handeln på ett sätt som kan skada genomförandet av den inre marknaden mellan medlemsstater. Detta villkor skall beaktas i förhållande till det faktiska sammanhang i vilket avtalet ingår. Detta är endast möjligt genom en faktisk undersökning. [23]

25. Även om klaganden anser att faktiska omständigheter (handel som begränsas till gemenskapens gränsområden), som är utmärkande i det föreliggande fallet, är tillräckliga för att utesluta att dess deltagande i avtalen på något sätt kunde påverka handeln med svetsat armeringsnät inom gemenskapen, anser jag tvärtom att det i den överklagade domen på ett omsorgsfullt sätt har tagits hänsyn till de faktiska uppgifter om tvisten som klaganden har framfört i sin ansökan och upprepat i överklagandet och att de har förkastats med stöd av en noggrann motivering.

26. Förstainstansrätten påpekade nämligen på goda grunder att det enligt domstolens rättspraxis, vad gäller tillämpningen av artikel 85, är tillräckligt att de omtvistade avtalen *kan* påverka konkurrensen på ett påtagligt sätt, utan att det är nödvändigt att en sådan inverkan bevisas.

20 — 22/71, Rec. 1971, s. 949.
21 — Punkt 10.
22 — Punkt 16.
23 — Se exempelvis dom av den 9 juli 1969 i mål 5/69, Völk (Rec. 1969, s. 295), punkt 7, och av den 6 maj 1971 i mål 1/71, Cadillon (Rec. 1971, s. 351), punkt 8.

27. Förstainstansrätten erinrade således helt riktigt om att den restriktiva verkan inte är förenlig med artikel 85.1, om följande två villkor uppfylls, nämligen att det är tillräckligt att denna verkan framkommer eller kan framkomma och att den kan skada konkurrensen i påtaglig utsträckning.

"Vad gäller inverkan på handeln mellan medlemsstaterna, bör det erinras om att det enligt artikel 85.1 i fördraget inte krävs att de konstaterade konkurrensbegränsningarna verkligen har påverkat handelsutbytet mellan medlemsstaterna på ett påtagligt sätt, utan endast att det fastställs att dessa avtal är av sådan beskaffenhet att de kan ha en sådan verkan (domen [av den 1 februari 1978 i mål 19/77,] Miller mot kommissionen [Rec. 1978, s. 131], punkt 15)." [24]

28. Förstainstansrättens hänvisning till domen i målet Miller mot kommissionen utgör en lämplig påminnelse om domstolens entydiga ståndpunkt i denna fråga:

"... genom att förbjuda avtal som har till syfte eller resultat att begränsa konkurrensen och som kan påverka handeln mellan medlemsstaterna uppställer artikel 85.1 i fördraget inte krav på att det visas att sådana avtal faktiskt har påverkat handeln i påtaglig utsträckning, vilket i de flesta fall skulle vara svårt att bevisa på ett giltigt sätt, utan att det visas att dessa avtal kan ha ett sådant resultat." [25]

29. Sedan gjorde förstainstansrätten en analys av målets sammanhang, innan den drog slutsatsen att det var möjligt att marknaden hade påverkats på ett påtagligt sätt:

"I det föreliggande fallet bör det påpekas att det förhållandet att sökandens produktionsanläggningar för svetsat armeringsnät ligger långt borta från den franska marknaden inte i sig utgör ett hinder mot dennes export till denna marknad. I detta sammanhang framgår det för övrigt av sökandens egna argument att den konkurrensbegränsande samverkan, i den mån denna avsåg en prishöjning, skulle kunna öka sökandens export till Frankrike och således påverka handelsutbytet mellan medlemsstaterna.

Vidare, och även om det antas, såsom sökanden har påstått, att den konkurrensbegränsande samverkan inte har förändrat den marknadsandel som sammantaget innehades av de italienska producenterna och att sökandens export förblev mycket mindre än den kvot som hade tilldelats den, kvarstår trots allt att de konstaterade konkurrensbegränsningarna hade kunnat avleda handelsflödet

24 — Punkt 32.

25 — Ovannämnda dom i målet Miller mot kommissionen, punkt 15.

från den riktning som det annars skulle ha haft (domen [av den 29 oktober 1980 i de förenade målen 209/78—215/78 och 218/78] Landewyck m. fl. mot kommissionen, [Rec. 1980, s. 3125], punkt 172). Den konkurrensbegränsande samverkan hade nämligen till syfte att begränsa importen till den franska marknaden för att möjliggöra en konstlad prishöjning på denna marknad." [26]

30. Klaganden anser dessutom att förstainstansrätten i punkt 27 i den överklagade domen oriktigt hänvisade till domen av den 17 december 1991 i målet Enichem Anic mot kommissionen. [27] Klaganden har nämligen gjort gällande att detta mål rörde ett avtal mellan samtliga producenter inom gemenskapen om att dela upp marknaden genom en individuell tilldelning av "kvoter" för den årliga försäljningen, medan handeln mellan medlemsstater i fråga om svetsat armeringsnät var mycket begränsad.

31. Detta argument kan inte godtas. Förstainstansrättens hänvisning är helt riktig.

32. Förstainstansrätten anförde nämligen på goda grunder att "... [det] saknar betydelse om sökandens individuella deltagande i dessa avtal, med hänsyn till dess svaga ställning på den franska marknaden, kunde begränsa konkurrensen eller påverka handeln mellan medlemsstater". Den enda relevanta omständigheten — som faktiskt undersöktes, såsom jag har erinrat om — är i enlighet med domen i målet Enichem Anic mot kommissionen, som förstainstansrätten hänvisade till, om den överträdelse i vilken klaganden deltog i sin helhet kunde utgöra ett åsidosättande av artikel 85 i fördraget:

"Sökandens argumentation, som syftar till att visa att dess egen verksamhet inte kunde hindra konkurrensen [skall förkastas], eftersom den relevanta frågan inte är om sökandens enskilda deltagande i överträdelsen har kunnat begränsa konkurrensen utan om den överträdelse i vilken denne har deltagit med andra har kunnat begränsa konkurrensen. Det skall i detta avseende påpekas att de företag som har deltagit i den fastställda överträdelsen innehar denna marknad nästan i dess helhet, vilket uppenbarligen innebär att den överträdelse som de har begått tillsammans har kunnat begränsa konkurrensen." [28]

33. Följaktligen kan argumentet inte godtas om att förstainstansrätten skulle ha gjort en oriktig tolkning av begreppet skadlig inverkan på handeln mellan medlemsstater i den mening som avses i artikel 85 i fördraget.

26 — Punkterna 33 och 34 i domen.

27 — T-6/89, Rec. 1991, s. II-1623, punkterna 216 och 224.

28 — Punkt 216 i den ovannämnda domen i målet Enichem Anic mot kommissionen.

Inverkan av systemet för valstråd på marknaden för svetsat armeringsnät

34. Klaganden påpekade i sin talan vid förstainstansrätten att det vid bedömningen av ifrågavarande avtals inverkan på konkurrensen inte var möjligt att bortse från det ekonomiska och rättsliga sammanhanget rörande valstråd i och med att det föreligger ett nära samband mellan marknaden för svetsat armeringsnät, som är den produkt som är föremål för konkurrensbegränsande samverkan, och marknaden för valstråd, som är en produkt som omfattas av EKSG-fördraget. I den mån priset på svetsat armeringsnät i hög grad beror på priset på valstråd, om den omtvistade konkurrensbegränsande samverkan medförde en prishöjning på svetsat armeringsnät, sammanträffar detta resultat med kommissionens uttryckliga önskemål inom ramen för dess politik att omstrukturera stålindustrin, som är att höja priset på valstråd, eftersom denna prishöjning är följden av prishöjningen på svetsat armeringsnät.

35. Förstainstansrätten medgav följande i punkt 29 i den överklagade domen:

"Vad gäller inverkan på konkurrensen är det riktigt, såsom sökanden har framhållit, att priset på svetsat armeringsnät i stor utsträckning beror på priset på valstråd." [29]

Förstainstansrätten ansåg emellertid följande vid en egen prövning av de faktiska omständigheter som hade lagts fram för den:

"men detta betyder inte att alla möjligheter till effektiv konkurrens inom detta område var uteslutna. För producenterna återstod i själva verket en tillräcklig marginal för att möjliggöra en verklig konkurrens på marknaden. Följaktligen har de samordnade förfarandena kunnat ha en påtaglig inverkan på konkurrensen (domstolens [ovannämnda] dom av den 29 oktober 1980 i målet Van Landewyck m. fl. mot kommissionen, punkterna 133 och 153)."

36. Klaganden har, genom att upprepa sitt resonemang vid förstainstansrätten, inom det förevarande överklagandet gjort gällande att förstainstansrätten underlät att pröva det argument som den hade framfört, enligt vilket den konkurrensbegränsande samverkan avseende svetsat armeringsnät var rättsenligt, eftersom det bidrog till att minska produktionen av valstråd. Förstainstansrätten hänvisade härvid till rättspraxis som inte var relevant i det föreliggande fallet.

29 — Genom att göra så betonade förstainstansrätten för övrigt en omständighet som redan hade beaktats i beslutet. I redogörelsen för beslutet, i synnerhet i punkt A (2) står nämligen följande: "Mervärdet på svetsat armeringsnät är relativt lågt (20— 25 procent) i förhållande till värdet på den mellanliggande produkten, valstråd. Priset på svetsat armeringsnät beror följaktligen i stor utsträckning på priset på den mellanliggande produkten."

37. Enligt min uppfattning kan förstainstansrätten inte kritiseras för att ha underlåtit att undersöka klagandens resonemang på denna punkt.

38. Klaganden ansåg nämligen att det väsentliga var att få veta om det fanns en möjlighet till effektiv konkurrens på marknaden i fråga. Förstainstansrätten gav ett jakande svar och drog härav slutsatsen att den konkurrensbegränsande samverkan på marknaden för svetsat armeringsnät hade kunnat ha en påtaglig inverkan på konkurrensen.

39. Även detta argument skall följaktligen förkastas.

Den andra grunden avseende böternas orättvisa karaktär

40. Klaganden har genom den andra grunden kritiserat förstainstansrätten för att ha tolkat och tillämpat artikel 15.2 i förordning nr 17 på ett felaktigt sätt. Enligt denna bestämmelse får kommissionen ålägga böter utan att vara tvungen att göra det. Klaganden har gjort gällande att förstainstansrätten ansåg det vara klarlagt att kommissionen måste ålägga böter när konkurrensregler har överträtts.

41. Klaganden anser däremot att böter inte får åläggas, om omständigheterna berättigar det. Klaganden anser nämligen att förstainstansrätten inte undersökte samtliga argument som den hade framfört, för att bedöma om det i det föreliggande fallet var berättigat att ålägga bolaget böter och om det hade gjorts enligt skäliga kriterier. Klaganden har i detta avseende åberopat ett argument som den anser vara "avgörande" och som avser det nära samband som föreligger mellan marknaden för svetsat armeringsnät och marknaden för valstråd, vilket enligt klaganden borde påverka frågan om böterna och bötesbeloppet var berättigade. Klaganden har huvudsakligen hänvisat till domen i målet Suiker Unie m. fl. mot kommissionen, [30] där domstolen avsevärt nedsatte det bötesbelopp som kommissionen hade ålagt, eftersom kommissionen inte i tillräcklig grad hade beaktat det rättsliga och ekonomiska sammanhanget för det påtalade uppträdandet — det vill säga i den utsträckning det system som hade inrättats genom den gemensamma organisationen av marknaden kunde påverka villkoren på marknaden för socker. Klaganden anser att situationen inte skiljer sig från den som domstolen undersökte i det målet och har kritiserat förstainstansrätten för att den inte upptäckte någon likhet mellan situationen för socker och situationen för valstråd på grund av att det i det ena fallet fanns en gemensam organisation av marknaden och i det andra fallet ett kvot- och prissystem. Enligt klaganden motsvarar ett kvot- och prissystem inom EKSG en organisation av jordbruksmarknaden.

42. Klaganden har slutligen, för att få böterna nedsatta, åberopat en rad argument som förstainstansrätten inte skulle ha beaktat. Jag skall undersöka dem i tur och ordning.

30 — Dom av den 16 december 1975 i de förenade målen 40/73-48/73, 50/73, 54/73, 55/73 och 56/73, 111/73, 113/73 och 114/73 (Rec. 1975, s. 1663).

43. Klaganden har genom denna grund i sak ifrågasatt förstainstansrättens tolkning och tillämpning av artikel 15.2 i förordning nr 17 vad gäller dels villkoren för att kommissionen skall kunna ålägga böter, dels bestämmandet av bötesbeloppet.

44. Låt mig erinra om lydelsen av artikel 15.2 i förordning nr 17:

"2. Kommissionen får ålägga företag och företagssammanslutningar böter ... som har deltagit i överträdelsen genom att uppsåtligen eller av oaktsamhet

a) överträda bestämmelserna i fördragets artikel 85.1 ...

När bötesbeloppet fastställs skall hänsyn tas både till hur allvarlig överträdelsen är och till hur länge den pågått."

45. Vad gäller själva principen om åläggande av böter kan man inledningsvis inte kritisera förstainstansrätten — vilket klaganden förefaller föreslå — för att inte ha angett att dessa är fakultativa, om det konstateras att det har skett ett åsidosättande av artikel 85.1. Att böterna är fakultativa framgår i tillräcklig utsträckning av ordalydelsen av artikel 15.2 i förordning nr 17 ("[k]ommissionen *får*") utan att förstainstansrätten behöver erinra om detta utan att åsidosätta denna bestämmelse.

46. Det enda krav som uppställs i denna bestämmelse för att kommissionen skall kunna använda sig av denna valmöjlighet är enligt domstolens rättspraxis att kommissionen fastställer att överträdelserna har begåtts "... uppsåtligen eller åtminstone till följd av oaktsamhet, så att böter kan åläggas för dem i enlighet med artikel 15.2 i förordning nr 17...". [31] Förstainstansrätten erinrade emellertid i punkt 41 i den överklagade domen om detta grundläggande villkor, innan den i punkt 42 konstaterade att villkoret hade uppfyllts i det föreliggande fallet:

"I det föreliggande fallet och med beaktande av hur allvarlig och uppenbar överträdelsen av artikel 85.1 i fördraget är, och i synnerhet av dess punkter a och c, anser förstainstansrätten att sökanden inte kan göra gällande att den inte har handlat uppsåtligen."

47. Det kan inte heller accepteras att förstainstansrätten underlät att fastställa att det var motiverat att ålägga böterna, särskilt deras storlek, utan att ta hänsyn till klagandens argumentation.

48. Enligt artikel 15.2 andra stycket i förordning nr 17 skall bötesbeloppet bestämmas med hänsyn till "hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den pågått". Villkoret avse-

31 — Ovannämnda dom i målet Suiker Unie m. fl. mot kommissionen, punkt 611. Se även domstolens beslut av den 25 mars 1996 i mål C-137/95 P, SPO m. fl. mot kommissionen (REG 1996, s. I-1611), punkt 53.

ende "hur allvarlig överträdelsen är" har av domstolen tolkats så, att det skall fastslås med hänsyn till ett visst antal omständigheter, såsom exempelvis den berörda sektorns ekonomiska och rättsliga sammanhang. Det är särskilt genom denna aspekt som klaganden har yrkat nedsättning av det bötesbelopp som har ålagts den.

49. Vad beträffar det som klaganden i synnerhet anser vara sitt "avgörande" argument, nämligen sambandet med marknaden för valstråd, som skulle påverka berättigandet av bötesbeloppet, skall det konstateras att förstainstansrätten vederbörligen redogjorde för klagandens resonemang (punkt 58—60 i den överklagade domen) innan den angav skälen (punkt 63—66) till varför argumentet skulle förkastas.

50. Vad särskilt avser den påstådda parallellen med sambandet mellan socker och sockerbetor, vilket domstolen undersökte i den ovannämnda domen i målet Suiker Unie m. fl. mot kommissionen, tog förstainstansrätten följaktligen hänsyn till klagandens påståenden i punkt 58 i domen:

"I det målet fanns det en gemensam organisation av marknaderna för socker, som hade som syfte att genom ett pris- och kvotsystem säkerställa en skälig ersättning för basprodukten, sockerbetan. I förevarande fall fanns det 'en gemensam organisation av marknaderna' på basproduktens, valstrådens, nivå, med vilken avsikten var att direkt skydda denna produkt, utan att något föreskrevs för den bearbetade produkten. I brist på reglering avseende leveranserna av och priserna på den bearbetade produkten, det svetsade armeringsnätet, riskerade emellertid skyddet av valstråden att bli ineffektivt. Av den anledningen avhjälpte producenterna frivilligt denna lucka i systemet med sina egna bestämmelser. Följaktligen bör förstainstansrätten avsevärt nedsätta böterna, såsom domstolen gjorde i sin ovannämnda dom i målet Suiker Unie m. fl. mot kommissionen, på grund av att tillämpningsmarginalen för konkurrensreglerna inom den ifrågavarande sektorn var ytterst begränsad."

51. Efter att ha fastställt grunden för principen att ålägga böter [32] upprepade domstolen i domen i målet Suiker Unie m. fl. mot kommissionen kriterierna för att fastställa bötesbeloppet:

"Vad gäller uppskattningen av bötesbeloppet skall enligt artikel 15.2 [i förordning nr 17] hänsyn tas till hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den har pågått, vilket innebär att domstolen är skyldig att i synnerhet beakta det rättsliga och ekonomiska sammanhanget för det kritiserade uppträdandet, beskaffenheten av konkurrensbegränsningarna samt antalet berörda företag och deras storlek." [33]

32 — Punkt 611.
33 — Punkt 612.

Därefter motiverade domstolen nedsättningen av bötesbeloppet med hänvisning till de särskilda egenskaperna för marknaden för socker:

"Den gemensamma organisationen av marknaden för socker, som för övrigt håller på att mista sin ursprungliga karaktär av övergångsordning och som ... endast möjliggör konkurrens på ett begränsat område, har således bidragit till att sockerproducenterna har fortsatt med ett konkurrensbegränsande uppträdande.

Även om denna situation inte kan leda till ett godkännande av förfaranden som ytterligare kan försvåra olägenheterna med ett sådant system ur fördragets synvinkel, leder den dock till att de berördas uppträdande inte kan bedömas med sedvanlig stränghet." [34]

"Under dessa omständigheter skall de böter som har ålagts ... nedsättas ..." [35]

52. Förstainstansrätten förkastade med följande motivering påståendet att den marknadssituation som undersöktes i domen i målet Suiker Unie m. fl. mot kommissionen kunde jämföras med situationen i det föreliggande fallet:

"... sökanden [kan] inte åberopa den ovannämnda domen i målet Suiker Unie m. fl. mot kommissionen, eftersom denna dom avser en situation som på grund av två omständigheter i grunden skiljer sig från det föreliggande fallet. Å ena sidan var det där fråga om en gemensam organisation av jordbruksmarknaden som omfattades av EEG-fördraget, medan det i det föreliggande fallet handlar om ett system för priser och produktionskvoter som omfattas av EKSG-fördraget. Å andra sidan var det den bearbetade produkten som utgjorde föremålet för en gemensam organisation av marknaden i målet Suiker Unie m. fl. mot kommissionen, medan det i det föreliggande fallet är basprodukten som är föremål för systemet med priser och produktionskvoter. Detta innebär att de antaganden som avses i domen i målet Suiker Unie m. fl. mot kommissionen respektive i det föreliggande fallet i grunden skiljer sig från varandra på det ekonomiska planet och att sökanden således inte kan åberopa den domen till stöd för sina påståenden." [36]

53. Förstainstansrätten undersökte således, i motsats till klagandens påståenden, i tillräcklig grad denna aspekt av klagandens argumentation. Förstainstansrätten fastslog bland annat tydligt att — i motsats till den situation som domstolen hade att ta ställning till i målet Suiker Unie m. fl. mot kommissionen — effektiv konkurrens är möjlig på marknaden för svetsat armeringsnät och att konkurrensbegränsande samverkan på denna marknad utgjorde en överträdelse av artikel 85, vilket berättigade de böter som föreskrevs i beslutet.

34 — Punkterna 619 och 620.

35 — Punkt 624.

36 — Punkt 63.

54. Vad avslutningsvis beträffar klagandens argument om nedsättning av det bötesbelopp som den har ålagts är det tillräckligt att konstatera att förstainstansrätten inte heller på denna punkt kan kritiseras för att inte ha beaktat dem vid sin tillämpning av artikel 15.2 i förordning nr 17.

55. Vad gäller fastställandet av bötesbeloppet skall förhållandet hur allvarlig överträdelsen är fastställas "... med hänsyn till ett stort antal omständigheter, såsom i synnerhet de särskilda omständigheterna i målet, dess kontext och böternas avskräckande verkan, *utan att det [är nödvändigt att det] har fastställts någon tvingande eller uttömmande förteckning över de kriterier som absolut skall tas i beaktande*". [37]

56. Det har således inte så stor betydelse huruvida en förteckning över argument beaktades utan huruvida två faktorer var uppfyllda, av vilka den ena avser frågan hur länge överträdelsen har pågått och den andra frågan hur allvarlig den är, vars bedömning skall göras med hänsyn till ett allmänt sammanhang, som är avgörande vid uppskattningen av det ålagda bötesbeloppet. Förstainstansrätten tillämpade artikel 15.2 andra stycket i förordning nr 17 när den undersökte om dessa två omständigheter var uppfyllda.

57. Vad gäller frågan hur länge överträdelsen pågick, vars bedömning klaganden för övrigt inte har bestridit, hänvisar jag till de faktiska omständigheter som har återgetts i punkt 15 i domen.

58. Beträffande frågan hur allvarlig överträdelsen är räcker det att påpeka att förstainstansrätten inte bortsåg från de omständigheter som har åberopats till stöd för överklagandet.

59. Förstainstansrätten undersökte och förkastade följaktligen i punkt 64 i den överklagade domen klagandens argument att den agerade i avsikt att rädda marknaden för valstråd "i enlighet med kommissionens bestämmelser", eftersom det inte kunde åberopas som en "förmildrande omständighet".

60. Klagandens påstående att den inte erhöll någon fördel av den påstådda överträdelsen undersöktes för övrigt av förstainstansrätten i punkt 53 och följande punkter i domen, där det betonades att man i beslutet faktiskt hade tagit hänsyn till att lönsamheten inom produktionen av svetsat armeringsnät i allmänhet var dålig och till klagandens ställning i synnerhet.

61. Argumentet att klaganden agerade "för att integrera marknaderna och inte för att

37 — Ovannämnda beslut i målet SPO m. fl. mot kommissionen (punkterna 53 och 54, min kursivering).

avskärma marknaderna" åberopades inte i sig under förfarandet vid förstainstansrätten. Såsom kommissionen har anfört, ingår detta argument emellertid snarare i det större sammanhanget avseende en överträdelse som har begåtts uppsåtligen eller av oaktsamhet och analyserades i detta perspektiv på ett riktigt sätt i punkterna 41 och 42 i domen.

62. Vad beträffar den omständigheten att klaganden inte deltog vare sig i avtalen rörande marknaden i Benelux-länderna eller i avtalen rörande marknaden i Tyskland, trots att den sistnämnda marknaden var av avsevärt intresse för bolaget, kan förstainstansrätten inte kritiseras för att inte ha beaktat denna omständighet, eftersom klaganden i varje fall, enligt beslutet, endast kritiserades för deltagande i konkurrensbegränsande samverkan på den franska marknaden men inte på marknaden i Benelux-länderna eller på marknaden i Tyskland.

63. Även om förstainstansrätten inte beaktade argumentet att klaganden inte uppmuntrade någon konkurrensbegränsande samverkan på den italienska marknaden, även om den skulle ha kunnat göra det på grund av sin betydande ställning på denna marknad, anser jag att detta argument är irrelevant. Klaganden kan inte som en förmildrande omständighet göra gällande att den inte har deltagit i förbjudna förfaranden i större utsträckning än vad den i själva verket hade gjort.

64. Även grunden avseende en oriktig tolkning och tillämpning av artikel 15.2 i förordning nr 17 skall således förkastas.

Förslag till avgörande

65. Mot bakgrund av de ovan anförda övervägandena föreslår jag att

— talan skall ogillas i sin helhet,

— klaganden skall förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna i enlighet med artikel 69.2 i rättegångsreglerna.